

SBORNÍK
SVĚTOVÉ POESIE

VYDÁVÁ

ČESKÁ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ

ČÍSLO 18.

KNIHA RÚT

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO KNIHTISKÁRNA
V PRAZE

KNIHA RÚT

PŘELOŽIL

DR. RUDOLF DVOŘÁK

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO KNIHTISKÁRNA
V PRAZE

1180559

NÁRODNÍ KNIHOVNA

1000361215

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA.

S4 J 1027

18.

TISKEM J. OTTY V PRAZE.

Ú V O D.

Dvojí jest význam, který náleží bibli, této knize knih. Širší, v němž jeví se nám bible náboženskou knihou křesťanství, jež s rozšířením křesťanství stala se společným majetkem všech národů světa, užší, jenž spatřuje v bibli literární pomník národa hebrejského. V poslednějším smyslu možno definovati bibli jako velkolepou anthologii literatury národa hebrejského, jež sestavena sice s jednostranného stanoviska nábožensko-politického, nicméně při povaze poměrů podává nám úplný obraz veškerého snažení a cítění národa isráelského. Z účelu, jaký vytkli sobě židovští pořadatelé bible doby předkřesťanské, totiž podati knihu pro poučení náboženské a morální svých vrstevníků, jakož i pravidla kultu a společenského života, vyplývá přirozeně netoliko výbor, nýbrž i jeho uspořádání. Převážná část této literatury náleží prose, i poésie však jest zastoupena plody, jež pojistily dávno již národu hebrejskému čestné místo v poésii světové. Poésie hebrejská má ovšem svůj vlastní ráz. Ne-

uznávajíc, aspoň tak, jak nám zachována, pravidel metrických, řídí se jediným parallelismem. Jádro vlastní poésie spočívá mimo poëtický obsah jen ve vznešené mluvě. V ohledu tom jeví se poésie hebrejská z části spíše tím, co my uvykli jsme zváti básní v prose, i jest někdy dosti nesnadno vymeziti hranici, kde prosa přestává a poésie začíná. Mimo jednotlivé zpěvy, jež nalézáme vetkány ve vypravování historické a jež kritikou uznány za zbytky národní poésie starohebrejské, nalézáme tím způsobem i jednotlivé části vypravování, jež celou povahou svojí, obsahem i mluvou jeví se nám nejvyš poëtickými. Uvádíme jako příklad velkolepé líčení potopy v Genesi kap. VII 10 a n. Pokud povahy poésie hebrejské se týče, náleží, jako vůbec poésie semitská, převahou lyrice. Hrdinné činy vykonané za doby Soudců vyvolaly sice i opěvání skutků těch pěvci (Debórá, Simsón), celkem ale zůstaly látky epické vyhrazeny historii, třeba se zdá, že část vypravování historických v Pentateuchu, Josuovi, Soudcích a knihách Samuelových má základem svým, jak řečeno, staré zpěvy epické. O poésii dramatické u starých Hebraeů nemůže býti řeči ani tam, kde skutečně více osob se vyskytuje (knihá Jób), tím méně tam, kde staly se pouhé pokusy dramatického rozčlenění (Píseň písní). Píseň písní zůstává skvostem erotiky hebrejské, kdežto knihá Jób jest nejkrásnějším výtvozem oblíbené

u Hebraeů poësie didaktické s převahou živlu lyrického. Právě tak převládá i v elegiích (na př. Pláči proroka Jeremiáše) rozhodně živel lyrický. Vlastní lyrika repreasentována Žalmy, pokud nenáležejí poësii didaktické, a řečmi prorockými. Pokud knihy Rút se dotýče, nepočítá se v obor poësie Hebraei, již považovali ji, jak zdá se, aspoň původně za dodatek knihy Soudců a Samuela za spisovatele. Teprve později vykááno jí samostatné místo, a sice v literatuře básnické, kde položena mezi Píseň písni a Pláč Jeremiášův. Se stanoviska našeho jest Rút rozkošnou idyllou rodinnou. Ti, již považují ji s kanónem hebrejským za dodatek knihy Soudců, kladou vznik její, jak odpovídají tomu i některé vlastní udaje knihy Rút, ok. 900 př. Kr. Badání moderní vykazuje jí místo pozdější, kladouc jí z části do doby zajetí babylónského (VI. st. př. Kr.), z části, však velmi pravdě nepodobně, do doby Ezrovy. Děj sám spadá ovšem do doby Soudců (a sice asi do XII. st. př. Kr.). Pro historii biblickou má kniha Rút význam genealogií Dávidovou, již Rút končí a o níž jinde v bibli (knihách královských) podrobností se nedovídáme. V ohledu tom zdá se více než pravděpodobným, že byla právě tato genealogie, jež zdá se jinak se stanoviska knihy Rút jako básně dosti nevhodným přídavkem, hlavním účelem spisovatelovým, jehož úmyslem bylo poukázáním na původ nejslavnějšího všech

králů isráelských Dávida doporučiti júdsko-dávidovskou monarchii dědičnou naproti odpadším 10 kmenům. Pokud vnější formy se týče, čtá kniha Rút 4 kapitoly a celkem 85 veršů (dle kapitol 22 + 23 + 18 + 22). Verše tyto odpovídají ovšem spíše tolikéž uzavřeným skupinám myšlenkovým než veršům v našem slova smyslu. Při překladu, pro který užito nejjednoduššího tvaru veršového (blankversu), zvětšil se přirozeně počet veršů. Překlad sám pořízen tak, by přes formu metrickou, o niž má více než originál, přiléhal co nejtěsněji (pokud bylo lze přímo slovně) k textu původnímu. Jak zdařilo se to, ponechává překladatel soudu jiných. Překlad jest ukázkou básnického převodu poësie starozákonní; následovati budou po řadě Píseň písni, Jób, Žalmy atd. Překladatel doufá, že oživí tím způsobem zájem na četbě nejen poëtických knih biblických, ale bible vůbec, jehož ona jako kniha knih zaslouží měrou nejplnější.

KAPITOLA I.

V dnech vlády Soudců nastal v zemi hlad,
i vyšel z Betlehema Júdského
muž usadit se v kraji moábském,
on, žena jeho a dva synové.
Muž Elímélek slul, choť Noëmi,
dvou synů jména Machlón s Kiljónem,
Efrátští byli z Júdska, z Betlema.
A všedše v moábský kraj zbyli tam.
A umřel Elímélek, Noëmin muž,
i zbyla ona a dva synové.
Ti vzali sobě ženy moábské,
jich jména jedné Orpá, druhé Rút.
Tak bydleli tam deset asi let.
A umřeli též Machlón s Kiljónem —
po muži, synech žena zůstala.
I zvedla se a její nevěsty
a vracela se od moábských niv.
Neb uslyšela v kraji moábském,
že. rozpomněl se Jahve na svůj lid,

by dal jim chléb. I vyšla ze sídla,
 v němž bydlela, s ní obě nevěsty,
 šly cestou navrátit se v Júdskou zem.
 A děla Noëmi k svým nevěstám:
 »Vy jděte, vraťte každá do domu
 se matky své; Bůh budiž milostiv
 vám, jak i vy jste byly k mrtvým těm
 a ke mně; Bůh dejž klidu dojíti
 vám jedné každé v domě mužově,«
 a políbila jich; tu ony svůj
 hlas pozdvihše se daly do pláče
 a pravily jí: »S tebou vrátíme
 se k lidu tvému.« Řekla Noëmi:
 »Jen vraťte se, mé dcery, proč byste
 šly se mnou; zda snad ještě syny mám
 v mém lůně, by se stali muži vám?
 Jen vraťte se, mé dcery, jděte, neb
 jsem stará již se státi mužovou.
 Leč bych i řekla: chovám naději,
 neb v této noci stavši mužovou
 se, syny zrodila jsem, chcete si
 snad počkat na ně, až by dorostli?
 Zda pro ně chcete vy se uzavřít
 a mužů nepojmout? Ne, dcery mé —
 Mně pro vás bolestno jest velice,
 že vyšla na mne ruka Jahvova.«
 Tu ony hlasu svého pozdvihly
 a na novo se daly do pláče.

Pak políbila Orpá švegruši
 (a šla), leč Rút se přidržela jí.
 I děla (Noëmi): »Ille švakrová
 tvá vrací k lidu se a bohům svým,
 nuž, vrať se ty též za svou švakrovou.«
 A odvětila Rút: »Ty nenuť mne,
 bych opustila tě a vrátila
 se od následování tebe; neb
 kam půjdeš ty, tam půjdu také já,
 a kde ty spočineš, já spočinu.
 Lid tvůj lid můj a Bůh tvůj Bůh i můj,
 kde zemřeš ty, tam zemru také já
 a budu pohřbena tam. Jehová
 tak učiň (nyní) mně i nadále.
 Neb smrt jen odloučí mne od tebe.«
 A viděla, že odhodlána jest
 s ní jít, i přestala jí domlouvati.
 Šly obě pak, až vešly v Beilehem.
 A stalo se, jak vešly v Betlehem,
 že celé město bylo na nohou
 (jen) nad nimi a (ženy) pravily:
 »Je tohle Noëmi?« I pravila
 jim: »Nenazývejte mne Noëmi,
 mne Marou zveďte, nebo hořkostí
 dal zakusit mi Mocný přehojně.
 Já plna odešla jsem, prázdnou mne
 teď vrací Jehová; nač říkati
 mi Noëmi, když ponížil mne Bůh

a Mocný obmyslil mne trudem zlým.»
Tak vrátila se Noemi a s ní
Rút moábijská, její nevěsta,
z niv moábských zpět navrátivši se.
A vešli do Betlehema v čas, kdy
se počínaly tam žně ječmenné.

KAPITOLA II.

A měla příbuzného Noëmi
se strany muže svého, člověk byl
to zámožný, Elímélekova
člen rodu; Bóaz zval se jménem svým.
I děla moábská Rút k Noëmi:
»Což, abych na pole jdouc sbírala
tam klasy za tím, v jehož očích snad
bych milost našla?« a (Noëmi)
jí odvětila: »Jdi jen, dcero má.«
I šla a všedši jala na poli
se sbírat za ženci. A náhoda
se stala! Ten kus pole Bóaze
byl z Elímélekovy rodiny.
A ejhle Bóaz přišel z Betlema
a pravil k žencům: »S vámi Jehová.«
A odpověděli mu: »Požehnej

ti Jehová.« Pak mládci Bóaz děl,
jenž nad ženci byl určen dozorcem:
»Či pak jest tato dívka?« Odvětil
ten, nad ženci jenž určen dozorcem
byl, mladík pravě: »Dívka moábská
jest to, jež s Noěmi se vrátila
z niv moábských. I pravila: ‚Zda smím
si sbírat (zde)? budu shledávat
si (klasy) do svazečků za ženci.«
A všedši, vytrvala od rána
zde do nynějška doma malinko
jen prodlevši.« I pravil Bóaz k Rút:
»Zda neslyšela's, dcero moje? ať
mi nejdeš sbírat jinam na pole
a ani odsud neodejdeš mi,
než tak se přidržíš mých služebných.
Své oči na poli, jež budou žnout,
ty kráčet budeš za nimi. Či snad
jsem nerozkázal služebným svým,
se netkli tebe? Budeš žízeň mít,
i půjdeš k nádobám a budeš pít
tam, odkud čerpají mí sluhové.«
I padla na svou tvář a sklonila
se k zemi mluvíc k němu: »Jak to, že
jsem milost našla já v očích tvých,
bys na mě zření měl, ač cizinku?«
A odpověděl Bóaz a děl jí:
»Mně zvěstí zvěstováno všecko, co

jsi učinila pro svou švegruši
po smrti svého muže; kterak vše
jsi opustila, otce, matku svou
i zemi narození svého a
šla k lidu, který nepoznala's prv,
než včera aneb předevcírem snad.
Jehová odměň plně skutky tvé
a plné mzdy kéž se ti dostane
Jehovou bohem Isráélovým,
pod jehož křídla vešla's, ochranu
si hledajíc.« A pravila Rút: »Aj
já našla jsem milost v očích tvých,
můj pane! nade mnou jsi slitoval
se a k své služebnici promluvil
jsi od srdce, ač nerovnáám se já
z tvých služek jedné.« Pravil Bóáz k ní:
»V čas jídla přiblíž se sem, budeš jíst
zde z pokrmu a v octě namáčet
si sousto své.« I posadila se
po boku ženců a on svázal jí
v trs klasy pražené a pojedla
a nasycena ještě nechala.
Pak zvedla se, by klasy sbírala.
A rozkaz dal Bóz služebníkům svým
řka: »Bude sbírat mezi snopy též,
vy neubližte jí, spíš sami klas
jí vytahujte ze snopů, ať si
jej sbírá, vy pak na ni nekřičte.«

A sbírala až do večera tak
na poli, vyloukla pak sebrané
i byla to as mírka ječmene.
I vzala to a ubírala se
s tím do města. A zřela švegruše,
co sebrala a vyšla ven k ní, (Rút)
pak dala z jídla jí, co nechala,
se nasativši. Tehdy pravila
jí její švegruše: »Kde sbírala
jsi dnes neb u koho jsi dělala?
Buď požehnán ten, který postaral
se o tebe!« Sdělila pak Rút
své švegruši, u koho dělala,
a řekla: »Jméno muže, u něhož
jsem dělala dnes, Bóz je.« Pravila
Noëmi nevěstě své: »Požehnán
buď Jehovou on, který přízní svou
nespustil živých se ni zemřelých.«
Pak řekla Noëmi jí: »Příbuzný
naš jest ten muž a z našich góělů.«
A pravila Rút moábijská: »Těž
mi řekl: „přidružuj se ke sluhům
mým, dokud neukončí veškeru
žeň, kterou mám.“ I řekla Noëmi
Rút, svojí nevěstě: »Je dobře tak,
má dcero, že lze s jeho služkami
ti vycházet a nejsi ústrkům
v šanc vydána na poli jiného.«

Tak přidržela tedy služek se
Rút Bóazových, aby sbírala
klas, dokud nebyly by u konce
žně ječmenné a též žně pšeničné.
A bydlela (Rút) u své švegruše.

KAPITOLA III.

A děla Noëmi jí, švegruše:
»Má dceró! Což bych našla útulek
ti, jenž byl by ti milým? nuže slyš:
což není Bóaz, s jehož služkami
jsi byla, známý náš? Hle s večera
on ječmen opálá dnes na mlatě;
ty umyješ se, natřeš, vezmeš svůj
plášť na sebe a na mlat sestoupíš.
Leč nedáš spatřiti se mužovi,
prv, než by jídlo, pití ukončil.
Pak půjde na lůžko; ty místo zviš,
kam uloží se, vejdeš, odhrneš
mu místo u nohou a uložíš
se; on již řekne, co máš udělat.«
A děla jí: »Vše, co díš, udělám.«
A sestoupivši na mlat provedla
vše tak, jak kázala jí švegruše.
A Bóaz jedl, pil a vesel byl,

pak šel si lehnout stohu na pokraj.
 Tu vešla zticha Rút a odkryvši
 mu místo u nohou tam ulehla.
 A bylo s půlnoci, když procit' muž
 a nahnul se a ejhle u nohou
 mu žena ležela. Dě! : »Kdo jsi ty?«
 A pravila : »Já Rút jsem, služka tvá;
 rozestři křídla nade služkou svou,
 neb góel jsi ty.« Bóaz odvětil:
 »Jehová žehnej tobě, dcero má,
 neb lepší učinila's lásku svou
 poslední nad první, že za mládci
 jsi nešla chudými ni s bohatstvím.
 Teď, dcero má, nic neboj se. Vše, co
 díš, učiním ti; víť lid veškerý
 můj v bráně, že jsi žena statečná.
 Leč třeba pravda, že jsem góel já,
 tož jest zde přece góel bližší mne.
 Teď přes noc odpočiň si, z rána pak,
 když pojme on tě právem góele,
 je dobře, nechať pojme; pakli však
 by neměl chuti tebe pojmouti,
 tož pojmu já tě, živtě Jehová!
 Teď však si lehni (a spi) do rána.«
 I uložila se mu u nohou
 a spala do rána; pak vstala prv,
 než mohl člověk druha rozeznat.
 Neb pravil (Bóaz): »Nemá známo být,

že vešla žena ta sem na můj mlat.«
Pak pravil: »Dej sem halenu tu, již
máš na sobě, a drž.« A držela
jí, on pak naměřil jí ječmene
šest (měřic), na ni naložil a sám
šel do města. (Rút) vešla k švegruši
své, tato pravila: »Jak vedlo se
ti, dcero má?« A ona sdělila
s ní vše, co učinil jí onen muž,
a pravila: »Šest (měřic) ječmene
těch dal mi; pravil: ,nemáš k švegruši
své vrátiti se jen tak na prázdko.«
Tu pravila (Noěmi): »Posečkej,
má dcero, až zviš, jak věc dopadne.
Neb nestane ten muž, by neproved',
prv slovo svoje ze dnešního dne.«

KAPITOLA IV.

Vystoupiv Bóaz k bráně usedl tam; a aj.góěl, o němž mluvil Bóz, šel kolem. (Bóaz) pravil: »Zahni sem a posaď se,« a jménem jmenoval jej, on pak zahnul a se posadil. Pak přibrav deset mužů ze starších si města pravil: »Sem se posadte,« a sedli si. Pak góělovi děl: »Díl pole bratra Elíméleka prodává Noěmi, jež vrátila se z polí moábských, i pravím já: — chci sluch tvůj otevřítí slovům svým: — Kup před přisedícími těmi zde a lidu mého staršími; když chceš být góělem, tož budiž góělem; nechceš-li však se státi góělem, tož oznam mi, ať vím; neb není zde, kdo mimo tebe byl by góělem,

a po tobě já přijdu.« Odvětil:

»Já stanu góčlem se.« I děl Bóz:

»V ten den, kdy pole toho nabyl jsi
ty z ruky Noěmi i se strany

Rút moábijské, ženy mrtvého,

jsi získal je, bys jméno mrtvého

z ní vzbudil na statku mu zděděném.«

Tu pravil góěl: »(Tenkrát) nejsem s to,

to získat sobě právem góěle,

bych v zkázu neuved' své dědictví;

ty získej jako góěl sobě to,

co právem góěle mně náleží,

já góělských práv užít' nemohu.«

Ten druhdy v Isráéli platný byl

zvyk pro směnu a koupi góělskou

na potvrzení řeči všeliké,

že sejmul člověk střevíc svůj a dal

jej druhu svému. V Isráéli se

v ten způsob vydávalo svědectví.

Děl tedy také góěl k Bózovi:

»Kup sobě,« a zul střevíc svůj. Tu děl

Bóz ku starším a lidu všemu: »Vy

jste svědci dnes, že všecko získal jsem,

co bylo Elímélekovo, též

vše to, co (druhdy) Kiljón s Machlónem
svým nazývali, z ruky Noěmi.

Též Rút jsem získal sobě moábskou,

choť Machlónovu, za ženu svou, bych

z ní vzbudil jméno nebožtkovo
na jeho dědictví, by nebylo
tak zahlazeno jméno mrtvého
 pryč od bratří a z brány obydlí.
Vy svědci jste mi dnes.« A vešken lid,
jenž v bráně byl, i starší pravili:
»My svědci jsme! dejž Jahve ženě té,
jež vešla v dům tvůj, to co Ráchéli
a Lée dal, jež obě vzdělaly
dům Isráélův; dej moc v Etrátě
a v Betlehemě jméno provolej.
A budiž dům tvůj pak dům Péresa,
jež Támár porodila Júdovi,
ze semene, jež dá ti Jehová
z té dívky.« A vzal sobě Bóaz Rút
a stala se mu ženou. I všel k ní,
a dal Jehová početí jí, tak
že syna zrodila; i pravily
k Noěmi ženy: »Bůh buď požehnán,
jenž neodepřel dnes ti góěla,
i bude jméno jeho volati,
se v Isráéli (jako druhdy zas);
on zajisté ti duši vrátí a
tvým šedinám se stane oporou;
neb nevěsta tvá, jež tě miluje,
jej zrodila, ta jež ti lepší jest
než sedm synů.« Tehdy vzala si
Noěmi dítě to a na svůj klín

je položivši, stala pěstounkou
se jeho. Jméno daly sousedky
mu potom řkouce: narodil se syn
Noëmi; jméno jeho nazvaly
pak Óbéd, týž jenž otec Isaie
byl, otce Dávidova.

A tento jest rodokmen Péresův: Péres zplodil Chesróna
a Chesrón zplodil Ráma a Rám zplodil Ammínádába a
Ammínádáb zplodil Nachšóna a Nachšón zplodil Salmu a
Salmón (= Salmá) zplodil Bóaze a Bóaz zplodil Obéda a
Obéd zplodil Jišaje (Isai) a Jišaj zplodil Dávida.

VYSVĚTLIVKY.

Kap. I. (str. 11., v. 23.). »Nenazývejte mne Noëmi, mne Marou zve.« Celé místo opírá se o etymologii slova Noëmi, jež značí tolik co »dobře se mající«. Noëmi nalézající se v trudné situaci pocítuje, kterak jméno to nijak neodpovídá skutečnosti, i praví, že hodí se pro ni spíše jméno Mára (Marie), dle etymologie tolik co hořká, trpkostí naplněná.

Kap. III. (str. 16., v. 20.). *Góël*, původně hebr. participium verba *gáal* (rozvázati, vyprostiti), tedy tolik co vyprostitel, jest zde výrazem toho, co označujeme jiným hebrejským termínem jako levir. Byl to původně (5 kniha Mojž. 25, 5) bratr muže, který zemřev nezanechal mužských potomků. Povinností jeho bylo pojmouti vdovu bratrovu za ženu za účelem zbudování domu bratrova, t. j. zachování jména a majetku jeho. Po zákonu Mojžíšově platilo to jen, jednalo-li se o nejstaršího bratra, i náležel z manželství levirova nebožtíkovi jen prvorozený syn; ostatní děti náležely svému rodiči. Během času zavládla v otázce té patrně vlivem poměrů volnější praxe, i mohl býti levirem pokrevní příbuzný vůbec, i vzdálenější, jak svědčí i příklad Bóazův v knize Rút. Sproštění povinnosti góëlské dalo se zvláštním obřadem zvaným *chalísá*, zutí stěvice (5 Mojž. 25, 9). Dle místa toho záležel obřad v tom, že stáhla vdova stěvic bratru nebožtíkovu resp. góëlovi, a sice před soudem

(u přítomnosti starších), a vyplivnuvši před ním zvolala: »Tak staniž se muži, který nechce zbudovati dům bratra svého.« Vzdávání se práv góelských v knize Rút svědčí tomu, že i tento obřad změnil se během doby, podržev toliko stažení stěvice jako symbol vyzutí se z povinnosti góelské. —

Z ohledů metrických užito tvarů Jahve = Jehová, Bóaz (hebrejský tvar) vedlé Bóz (tvar překladů biblických), Bétléhem (hebrejský tvar) vedle běžného u nás zkráceného tvaru Betlem. Z téhož ohledu vyplývá i různé měření jich s hlediště metrického.

